

ה'הסכם לכבוד הדדי' - סעיפיו ויתרונותיו

רחל לבמור

ההסכם לכבוד הדדי חובר מתוך דאגה לעתידם של הזוגות הנישאים. במדינת ישראל של היום הגיעו ממדי הגירושין לעשרים ושישה אחוזים.¹ במצב שבו לא יכול אף צד לגרש את בן זוגו בעל כורחו,² ועל כן חייבים הגירושין להיעשות מתוך הסכמה בין הצדדים – גדל פוטנציאל סרבנות הגט מכדי לשבת בחוסר מעש. בשל כך ממליצים כמה ארגונים בפני זוגות העומדים לקראת נישואין, צעירים כמבוגרים, לחתום על ההסכם לכבוד הדדי,³ מתוך תקווה שהוא יתרום לכינון ביתם היהודי על אדני הכבוד, השותפות, ההגינות ודרכי הנועם.⁴

הרמב"ם כתב בהלכות דעות: "דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר רעיו וחבריו כמנהג אנשי מדינתו".⁵ כדי לקבע מנהג בין אנשי המדינה שימשוך את לב כולם, צריכים אנשי המדינה ומנהיגיו לפעול על פיו. כל מי שחותם על ההסכם לכבוד הדדי תורם את חלקו לקיבוע מנהג זה, ועל אחת כמה וכמה מי שלוקח על עצמו להנהיג את החברה לעשות כן. ברם, גם האזרח הפשוט וגם המנהיג חייבים להבין את הכתוב בהסכם, ולצורך כך נביא בזה הסבר לסעיפיו השונים של ההסכם לכבוד הדדי ולנספחו.

מטרת ההסכם: מניעת סרבנות גט

המטרה העיקרית של ההסכם לכבוד הדדי היא למנוע סירוב גט. אמנם, כפי שיתברר בהמשך, זו איננה מטרתו הבלעדית אבל היא אכן העיקרית. בראשית ההסבר עלינו להבהיר שההסכם לבדו אין בו כדי לפתור את כל בעיות סרבנות הגט והעגינות בעם ישראל. זהו צעד ראשון בלבד, פתרון מעשי ראשון בשורה של פתרונות הלכתיים נוספים, שכולם יחד יביאו למיגור התופעה. ייחודו של פתרון זה הוא שבידינו ובכוחנו להגשימו. כל אדם יכול להגן על עצמו - אם לא לחלוטין, אז במידה רבה מאוד, וזאת על ידי פעולה פשוטה: חתימה על ההסכם טרם נישואיו, יחד עם בן זוגו בפני רשות מאשרת.⁶

במדינת ישראל נכון לסוף שנת 2005, לא הגיעו לבתי הדין הרבניים מקרי גירושין של חותמי ההסכם, ולכן מוקדם מדי לקבוע מה תהיה השפעתו על גירושין בישראל הלכה למעשה. ברם, מניסיון בן עשרות שנים בארצות הברית בהסכם דומה שהומלץ על ידי חברי הסתדרות הרבנים שם - הסכם המושגת גם הוא על עיקרון המזונות המוגדלים – ניתן ללמוד על כוחו. הרב

* רחל לבמור, טוענת רבנית, הרכזת לענייני עגון וסירוב גט במועצת רבני ישראל הצעירי בישראל והסוכנות היהודית, ממחברי ה"הסכם לכבוד הדדי".

המאמר הופיע לראשונה בספר "להיות אשה יהודיה", [עורכת: טובה כהן] ירושלים תשס"ז-2007, עמ' 293-312.
¹ הנתונים לקוחים מתוך Hillary Leila Krieger, 'Fewer Israelis wed, fled in 2005', *Jerusalem Post* (3.1.2006), p.5

² ראו מאמרי, יגירושין, סירוב גט והסכם למניעתו - עובדות מהשטח, צהר, 20 (טבת תשס"ה), עמ' 83-91, וכן באתר: www.kipa.co.il/upload/users_files/1094.PDF

³ את ההסכם חיברו הרב אלישיב קנוהל, טוענת רבנית רחל לבמור והרב דוד בן זיון, תוך התייעצות עם עו"ד הרב פרופ' דב פרימר, עו"ד משה דרורי (כיום שופט בית המשפט המחוזי בירושלים), עו"ד הרב דוד בס ודיינים בבית הדין הרבני הגדול. ההסכם הובא בפני קבוצת אנשי ונשות הלכה ומשפט שכונסה על ידי 'קולך' – פורום נשים דתיות.

⁴ ההסכם מובא במלואו בנספח למאמר זה. ניתן להורידו מכמה אתרים: אתר ישיבת הקיבוץ הדתי www.ykd.co.il; אתר קולך www.kolech.org; אתר מועצת רבני ישראל הצעירי בישראל עם הסוכנות היהודית (בעברית ובשפות שונות) www.youngisraelrabbis.org.il; ואתר מכון עתים www.itim.org.il.

⁵ רמב"ם, הלכות דעות פרק ו הלכה א.

⁶ על פי חוק יחסי ממון בין בני זוג, התשל"ג (1973), זוג ההולך להינשא יכול לאשר את ההסכם בפני בית דין רבני, או בפני בית משפט לענייני משפחה, או בפני רשם הנישואין במועצה הדתית שבה נרשמו לנישואין או בפני נוטריון.

יונה רייס, מנהל 'בית הדין דאמריקא',⁷ דיווח שבכל אחד ממקרי הגירושין של בני זוג שחתמו על הסכם קדם-נישואין בבית דינם - היו להסכם **מאה אחוזי הצלחה**, כלומר: הגט ניתן בזמנו.⁸ נקודה זו ראויה להדגשה, כיוון שזהו מבחנו האמיתי של הסכם שכזה: האם הגט, שנדרש מכיוון הצד החלש,⁹ ניתן בפרק זמן סביר? אם בן הזוג הנתבע להתגרש מבין שעליו לשאת ולתת עם מבקש הגירושין בצורה מכובדת כדי להגיע להסכמה, בין לשלום-בית בין לגירושין - המטרה הושגה. החתימה על ההסכם מנעה אם כן את ההידרדרות למצב של סירוב גט.¹⁰

מנגנון ההסכם

במבט ראשון נראה **ההסכם לכבוד הדדי** ארוך. אורכו נגזר מן הדאגה שהוא יהיה תקף הן מבחינה משפטית הן מבחינה הלכתית. לב ההסכם הוא מנגנון המזונות המוגדלים שנועד למנוע סירוב גט – כאשר המבקש להתגרש מודיע על כוונתו, ובן זוגו מסרב להתגרש תוך תקופה המוגדרת מראש - יחויב המסרב בתשלום דמי מזונות מוגדלים. אפשר למצוא מנגנון זה בשני סעיפים המהווים כמעט תמונת ראי זה לזה בשינויים המתבקשים: סעיף התחייבות האיש וסעיף התחייבות האשה (סעיפים ה, ו). כל אחד מבני הזוג מתחייב לזון את בן הזוג לפי הפירוט הבא:

- **סכום המזונות:** הסכום שעליו מתחייב כל צד הוא \$1500 בחודש, או חמישים אחוזים מהכנסתו החודשית הממוצעת (הגבוה מבין שניהם).
- **מועד החלת ההתחייבות:** אם בני הזוג עדיין נשואים בתום תקופה של מאה ושמונים יום (או מאתיים ושבעים יום שיבוארו להלן) מיום שליחת הודעה על ידי בן הזוג המבקש להתגרש - יחויב הצד המסרב לסיים את הנישואין, בתשלום דמי מזונות מוגדלים.
- **תוכן ההודעה:** המבקש להתגרש שולח הודעה בכתב לבן הזוג ובה הוא מודיע כי הוא מבקש לממש את ההתחייבויות המופיעות בהסכם בסעיף ההתחייבות.
- **על מי חלה ההתחייבות בהסכם?** על בן הזוג הנדרש להתגרש, שאינו פועל כדי לסיים את הנישואין.
- **מי פטור מההתחייבות בהסכם?** בן הזוג שמוכן לסיים את הנישואין.
- **עילה:** בהסכם אין התייחסות כלל לעילה לגירושין. המבחן היחיד הקובע הוא מוכנות לסיים את הנישואין.
- **תנאי לגירושין:** המוכנות לסיים את הנישואין חייבת להיות ללא כל תנאי או דרישה, וללא קשר לנושאים אחרים הנלווים או הקשורים לסיום הנישואין. המסכים לסיים את הנישואין רק לאחר שיוסדר עניין פלוני - נחשב למי שאינו מוכן לסיים ולכן הוא יהיה חייב לשלם את דמי המזונות שעליהם התחייב קודם הנישואין.

⁷ בית הדין של הסתדרות הרבנים הגדולה בארצות הברית (Rabbinical Council of America).
⁸ בהרצאה שנתן בערב עיון בנושא הסכמי קדם נישואין למניעת סירוב גט שהתקיים ב-Stern College בניו יורק, ב-16 בפברואר 2005.

⁹ בישראל ובגולה יד התובעת גירושין תמיד על התחונה. ראו מאמרי, 'הסכמי קדם נישואין למניעת סרבנות גט בישראל', **שנתון המשפט העברי**, 23 (2005), עמ' 127-192.

¹⁰ לשאלה אם ההסכם לכבוד הדדי יקבל את הסכמת בית הדין, יש שתי תשובות: (א) אף שגם בעניין זה אין לנו ניסיון בישראל, הרי ששאלה זו עמדה במבחן 'בית הדין דאמריקא'; (ב) אף על פי שההסכם לא הובא עדיין בשעת גירושין בפני בית הדין הרבני בישראל, הוא אושר אכן על ידי בית הדין הרבני בירושלים טרם נישואיהם של בני זוג, וקיבל תוקף של פסק דין.

אפשר להיווכח כי **ההסכם לכבוד הדדי** הוא שוויוני. באמצעות מנגנון המזונות המוגדלים הנמצא בסעיפים ה' ו-ו' בהסכם, מתחייב כל בן זוג לשלם למשנהו מזונות מוגדלים, אם לאחר הדרישה למימוש ההסכם מלאו מאה ושמונים יום ועדיין הם נשואים - והוא זה שמעב את סיום הנישואין. על ידי הגדרת סיום הנישואין כפשוטו, ללא התנאות וללא דרישות, נותק כל קשר בין הגירושין עצמם לבין העניינים הנלווים לגירושין.

שליטה על מימוש ההסכם

מנגנון ההסכם נכנס לפעולה מרגע שליחת ההודעה על ידי כל אחד מבני הזוג, ללא צורך לקבל הסכמה של בית משפט אזרחי או של בית דין רבני. כך אין הזדקקות לפסיקת בית הדין הרבני לחיוב גט כדי לממש את ההתחייבות. בחתימתם על ההסכם לפני הנישואין, קיבלו על עצמם בני הזוג את השליטה בפירוד הקשר.¹¹ בן הזוג אינו זקוק להסכמה של בית משפט אזרחי או של בית דין רבני כדי לשלוח את ההודעה, והפועל היוצא מכך הוא שדרישת הגירושין לא תלויה בקבלת אישור מבית דין, אף שהגירושין עצמם נעשים כמובן בדרך המקובלת. ההתחייבות לעמוד בלוח הזמנים מעודדת את בני הזוג הנתונים במשבר להגיע ככל האפשר למצב של הידברות לקראת הסכמה לגירושין. לבן הזוג הדורש לממש את ההסכם אין כל צורך (ואפילו הזדמנות) להוכיח עילת גירושין. דרישת מימוש ההסכם אינה תלויה בדבר, לא בהתנהגות טובה ולא בהתנהגות רעה. כך נמנעים בני הזוג מהטחת האשמות והכפשות הדדיות, דבר החשוב מאוד להמשך הגידול המשותף של הילדים. ההסכם מעודד את בני הזוג להתעשת מיד לאחר משלוח ההודעה, ולצאת ממערבולת הרגשות העזים וההאשמות ההדדיות, מכיוון שלוח הזמנים שנקבע מראש לא מאפשר להם בזבוז זמן. כך יגיעו להסכם גירושין מוסכם מתוך כבוד הדדי עוד לפני תום התקופה, ועמו יפנו לבית הדין הרבני בבקשה משותפת לסידור גט. הבקשה המשותפת תהיה מושתתת על הסכמה ותכלול הסכם גירושין שלא יפנה כלל להסכם הקדם-נישואין.

מעצורים למניעת גירושין פזיזים

התחייבות זו, בתנאים שהוזכרו, מביאה את בני הזוג המגיעים עד משבר למצב הקרוב ביותר ל"גירושין ללא אשם". הרי בסעיף ההתחייבות רשום "התחייבויות אלו שרירות וקיימות במלואן על אף כל מעשה או מחדל של" בן הזוג השני. כלומר, התנהגות כזו או אחרת אינה משפיעה על תוקף ההתחייבות. מצד אחד, לכל אחד מבני הזוג אוטונומיה לגבי שליחת הדרישה למימוש ההסכם, ללא התייחסות לפסיקת בית דין או בית המשפט; מצד שני, מרגע שליחת ההודעה מתחיל השעון לתקתק, ומזרז את בני הזוג לסיים את התהליך לפני מועד חלות ההתחייבות שמשמעותה הוצאה כספית כבדה. נשאלת השאלה, אם כל אחד מבני הזוג יכול לשלוח הודעה על פי רצונו, ואם בהתנהגות בן הזוג אין כל השפעה על תקפות ההודעה - מה יעצור את בני הזוג מלהגיע לגירושין פזיזים? לצורך כך נבנו בתוך **ההסכם לכבוד הדדי** שני מעצורים שאמורים למנוע מבני הזוג מלהתדרדר ללא שליטה במדרון החלקלק לגירושין מיותרים.

א. דרישת שיקום הנישואין: כאמור, הצד המסרב לגירושין מחויב לשלם למשנהו בתום מאה ושמונים יום ממועד משלוח ההודעה, מזונות מוגדלים. אם הוא דבק בדרישתו לשלום בית, מעניק

¹¹ בעת הצורך, אכיפת מימוש ההסכם לאחר תום התקופה, נעשית על פי תביעת שולח ההודעה בבית הדין הרבני או בבית המשפט האזרחי לענייני משפחה.

לו ההסכם (בסעיף ג 1) זכות לדרוש לשקם את הנישואין בעזרת גורם מקצועי מוסכם.¹² במקרה זה, מחויב מבקש הגירושין שולח ההודעה להגיע לכל היותר לשלוש פגישות אצל מטפל זוגי, שבהן ניסה איש המקצוע להביא את בני הזוג להסכמה. הפגישות תתקיימנה במהלך התקופה של מאה ושמונים הימים. אם מסרב הצד השולח להגיע לפגישות - ייעצר המנגנון והוא יפסיד את מימוש ההתחייבות של הצד השני. לעומת זאת, אם שולח ההודעה ישתף פעולה עם ניסיון השיקום, הוא לא יאבד זמן או כוח, שכן שיקום הנישואין מתרחש במהלך מאה ושמונים הימים שממילא נקצבו. במקרה של דרישה "פזיזה" לגירושין בעקבות משבר חולף, יש בידי משקם נישואין מקצועי להביא את שני בני הזוג להבנה ולהסכמה. ההסכם דואג כי בני הזוג לא יגיעו לגירושין מבלי להתיעץ תחילה עם גורם כלשהו חיצוני. אם יש לאחד מן הצדדים רצון לשלום בית, על שניהם לעבור טיפול אצל משקם מקצועי. סעיף זה מהווה את המעצור הראשון.

ב. הארכת התקופה על ידי משקם הנישואין: בתום תקופת מאה ושמונים הימים, נדרש איש המקצוע לסכם את ממצאיו, ולהעריך אם יש נכונות הדדית לשקם את הנישואין, אם לאו. אם בני הזוג לא הגיעו לשום הסכמה האם להתגרש או להישאר יחד, ולדעת משקם הנישואין אין בהמשך הטיפול כל תועלת - זכאי שולח ההודעה לנקוט כל פעולה למימוש התחייבויות בן הזוג שנחתמו בהסכם. ואולם, אם משקם הנישואין סבור שיש בכוחו של טיפול זוגי לעזור לבני הזוג לשקם את נישואיהם - תוארך התקופה בעוד תשעים יום, כלומר, בעוד שלושה חודשים שבהם תיבדק האפשרות להציל את הנישואין. משקם הנישואין הוא הגורם החיצוני היחיד הרשאי לדחות את מימוש ההתחייבויות עד מאתיים ושבעים יום, מלבד שולח ההודעה שרשאי כמובן להאריך את התקופה מיוזמתו בכל עת שירצה, בתנאי שיעשה זאת בכתב. חשוב לציין כי הזכות להארכת התקופה שמורה למשקם הנישואין גם אם שולח ההודעה מתנגד לכך, אך בכל מקרה לא מעבר למאתיים ושבעים יום, שבסופם תמומש ההתחייבות. סעיף זה מהווה את המעצור השני.

ההסכם אם כן דואג שבני הזוג לא יגיעו לגירושין מבלי להיוועץ תחילה בגורם חיצוני מקצועי. בכך הוא מתמודד עם הטענה שהוא עלול לעודד גירושין פזיזים ובלתי שקולים; נהפוך הוא: ההסכם מחייב את בני הזוג ללכת לטיפול זוגי אמיתי, גם אם רק אחד מבני הזוג דורש זאת. בעצם, ההסכם יוצר מנגנון מתוחכם של הכרח פעולה המופעל כנגד שני בני הזוג, וכל אחד מהצדדים מונע לפעול כנגד מה שנדמה כאינטרס המקורי שלו: בן הזוג המסרב לגירושין צריך לדאוג להסדרת הגט בתוך מאה ושמונים יום, שאם לא כן יפסיד כסף רב; ואילו בן הזוג הדורש גירושין צריך לשתף פעולה בטיפול הזוגי בניסיון לשקם את הנישואין, שאם לא כן, לא תעמוד לו ההתחייבות בהסכם. יש כאן היפוך אינטרסים אלגנטי בצורה כיאסטית שדוחף כל אחד מבני הזוג להגיע למישור שבו נמצא השני, וכך מגיעים לנקודת המפגש ולהסכמה לאן מועדות פניהם - לגירושין או לשלום בית.

ניתוק חלוקת הנכסים ממתן הגט

ההסכם לכבוד הדדי כולל נספח המתייחס לחלוקת הנכסים בין בני הזוג. חוק יחסי ממון בין בני זוג, התשל"ג - 1973 מפרט חלוקה זו בהסדר הנקרא 'הסדר איזון המשאבים'. פירוש הסדר זה הוא שכל הנכסים אשר הצטברו לבני הזוג במשך הנישואין מחולקים שווה בשווה בזמן פקיעתם.

¹² המנגנון לבחירת המשקם מפורט באותו סעיף: בהיעדר הסכמה בין בני הזוג בבחירת המסייע לשיקום הנישואין, ימונה המסייע לשיקום הנישואין על ידי האגודה הישראלית לטיפול במשפחה ובנישואין ולחינוך בחיי משפחה.

הגדרת פקיעת הנישואין היא במות אחד מבני הזוג או בגירושין. אי לכך, עומדות שתי בעיות בפני בני זוג מתגרשים הדנים בחלוקת ממונם המשותף:

א. לא כל בית דין רבני רואה את עצמו מחויב לחוק יחסי ממון בין בני זוג, התשל"ג – 1973 בפסיקה בענייני רכוש. מאחר שידוע שבית המשפט האזרחי פוסק בהתאם לחוק, אך אין לדעת מה יפסוק בית הדין הרבני – נוצר מצב של 'מירוץ הסמכויות', שבו כל אחד מבני הזוג ממחר לתבוע בערכאה שכפי שנראה לו, תיטיב עמו. בן הזוג "מפסיד" במירוץ הזה, ורואה שהסמכות לקבוע בענייני רכוש נתונה בערכאה האחרת, מרגיש מקופח. הוא ינסה להחזיר לעצמו את מה שאבד לו, בין אם באמצעות סרבנות לגרש עד שהסמכות תעבור לערכאה לפי בחירתו, ובין אם באמצעות סחיטה גלויה.

ב. החוק עצמו, שלפיו חלוקת הנכסים מתבצעת בעת הגירושין, מהווה תמריץ לסירוב גט. שהרי מנקודת מבטו של בן הזוג הנתבע להתגרש, מחצית מנכסיו יאבדו ברגע שהגירושין יתממשו, ועדיף לו להחזיק בנכסיו ככל האפשר. כדי לדאוג לדחיית החלוקה אין לו אלא לסרב לגירושין.

על בעיות אלו בא לענות הנספח המצורף להסכם. כל אדם החותם על ההסכם מקבל על עצמו את 'חוק יחסי ממון' מבחינה הלכתית. בבוא הדיינים בבית הדין הרבני לדון בענייניו, הם יהיו חייבים לנהוג לפי התנאים שהוא עצמו הציב בחוזה הממוני, ועל כן לא אמור להיות הבדל בין דיון בבית דין רבני לבין דיון בבית משפט אזרחי, ומירוץ הסמכויות מתבטל. בנוסף, הנספח מתקן את הבעייתיות בכל הקשור לעיתוי המימוש של 'הסדר איזון המשאבים'. לפי ההסכם, חלוקת הנכסים מתבצעת ללא קשר למועד סידור הגט, בתום התקופה הנקובה (מאה ושמונים או מאתיים ושבעים יום), בין אם יוסדר הגט, בין אם לאו. על ידי ניתוק הקשר שבין הגירושין לחלוקת הרכוש, מתבטל התמריץ הכלכלי לדחיית את הגירושין.

גם אם יעמוד אחד מבני הזוג בסירובו לגירושין, יקבל הצד המבקש להתגרש מחצית מהנכסים המשותפים עוד לפני קבלת הגט, ויוכל לבנות לעצמו חיים חדשים ולשקם עצמו בשכירת דירה חדשה וכדומה. כך יכיר בן הזוג הסרבן במציאות החדשה ויבין כי הפירוד הוא עובדה מוגמרת, ועליו להסדיר את הגירושין.

הנספח להסכם **לכבוד הדדי** משקף את הנורמות החברתיות המקובלות בכל הנוגע לחלוקת נכסים שהצטברו במהלך הנישואין, אשר מטבע הדברים שייכים לשני בני הזוג, ומעגן אותן בתוך ההלכה בצורה הלכתית. בנוסף, הנספח מנתק את הקשר בין ההיפרדות הכלכלית להיפרדות הדתית, ומאפשר לבן הזוג המבקש גירושין לקבל את נכסיו ולפתוח דף חדש בחייו גם אם מתן הגט מתעכב מעבר לתקופה הנקובה. שתי פעולות אלו החשובות כשלעצמן, תורמות למניעת סירוב גט.

חיזוק הכתובה

סעיף מעניין אחר בנספח מחזיר את 'עיקר כתובה' למקומו הראוי.¹³ בתיקי הגירושין שבבתי הדין הרבניים, מוסדר כדבר שבשגרה שהאשה מוחלת על כתובתה. לא כאן המקום להאריך באשר

¹³, עיקר כתובה' הוא סכום של מאתיים ז' - סכום מינימלי שנפסק בידי צדקה כזוה שאדם זקוק לו למחייתו. **שולחן ערוך**, יורה דעה סימן רנ"ג, סעיף א, והש"ך, סעיף קטן ז.

לגורמים לכך,¹⁴ ונציין כי רק במקרים בודדים מאוד מבין עשרות אלפי תיקי גירושין, מקבלת האשה את כתובתה.

חז"ל תיקנו את הכתובה "שלא תהא קלה בעיניו להוציאה".¹⁵ תקנה זו תואמת מסגרת כלכלית חברתית מסורתית, שבה הגבר היה בעל הממון, ואילו האשה הייתה נתמכת על ידו. ברם, בנספח **ההסכם לכבוד הדדי** שונתה המסגרת הכלכלית בהתאם למציאות ימינו. האיש והאשה שותפים בבעלות על נכסי המשפחה, ומכיוון שאי אפשר להחזיק בחבל משני קצותיו, מסכימה האשה שערך כתובתה יהיה כלול בתוך הנכסים שהיא מקבלת בעת איזון המשאבים. זאת מלבד מקרה אחד - לאשה נשמרת הזכות לבחור האם לקבל תשלום של חמישים אלף ₪ במקום 'הסדר איזון המשאבים'.¹⁶ כלומר, כאשר אין לבני הזוג נכסים משמעותיים (עד מאה אלף ש"ח), חוזר מעמד הכתובה לקדמותו. כדי שהאשה לא תישאר ללא כל פרנסה ביום שלאחר הגירושין, היא זכאית לקבל מבעלה פרנסה ממוצעת לאדם למשך שנה אחת¹⁷ הרי הוא מאתיים ז"ז.¹⁸ בכך תורם ההסכם לחיזוק מטרת הכתובה, בעידן שבו משמעותה הולכת ומתרופפת.

הדאגה לתוקף ההלכתי של ההסכם

כפי שצוין בתחילת הדברים, **ההסכם לכבוד הדדי** ארוך. אפשר לייחס את חלק הארי של אורכו לצורך לדאוג לתקפות ההסכם מבחינה הלכתית. לדוגמה, סעיפים ה' ו-ו' מבטאים התחייבויות נפרדות לאיש ולאשה. כמו כן, מצויות בסוף ההסכם, וכן בסוף הנספח, כמה הצהרות שתפקידן למנוע טענות של אסמכתא, של חוסר גמירות דעת או של גט מעושה, כגון הפסקה: "על כל הנ"ל קיבלו בני הזוג התחייבות בקניין המועיל, על כל דבר לפי עניינו, ובשבועה", וכן שלילת טענת 'קים ליי' וגם ש"ניתנה להם האפשרות להתייעץ עם כל מי שמצאו לנכון, לרבות ייעוץ משפטי והלכתי".

אחרית דבר

ייחודו של **ההסכם לכבוד הדדי** הוא בהיותו שוויוני והדדי, ותכונותיו אלה משתקפות בו לכל אורכו. בכך משמש ההסכם גם כמכשיר חינוכי המבסס את היחסים הבין-אישיים של בני הזוג על אדני הכבוד ההדדי. יחד עם זאת, חשוב מאוד לציין שהסכם זה הוא בעצם שטר ממוני, הממשיך את מסורת ישראל מדורי דורות, כאשר כתבו יהודים שטרי ממון כדי לענות על צורכיהם.¹⁹ **ההסכם לכבוד הדדי** עושה שימוש בדיני ממונות כדי לענות על צורך חברתי שעלה בחיים היהודיים בדורות האחרונים. הוא אינו מטפל בבעיה דרך דיני אישות, ולכן אינו בא לערער אותם. הוא לא נולד בפתאומיות. **ההסכם לכבוד הדדי** ממשיך מסורת מפוארת של מאמצי חכמים לאורך כל הדורות לענות על צרכי צאן מרעיתם.

כל איש ואשה יכולים להשתתף במאמץ זה להגן על בנות ועל בני ישראל, כאמרת חז"ל "לפי שכל ישראל ערבין זה לזה, למה הן דומין, לספינה שנקרעה בה בית אחד, אין אומרים, נקרע

¹⁴ ראו דוד בן זיו, 'הסכמי קדם נישואין: דילמות ערכיות, הלכתיות ומעשיות', **צהר**, 20 (טבת תשס"ה), עמ' 79-82 ובאתר www.kipa.co.il/upload/users_files/1093.PDF

¹⁵ **בבלי**, יבמות פט, ע"א ועוד.

¹⁶ חמישים אלף ש"ח צמודים למדד המחירים לצרכן מיום 16 בינואר 2003 ועד למועד התשלום בפועל. סכום זה מקביל למאתיים ז"ז בהיותו פרנסה ממוצעת לאדם לשנה.

¹⁷ מדובר בפרנסה עבור האשה בלבד, ללא כל קשר עם מזונות הילדים.

¹⁸ כתובות ד, ז.

¹⁹ עיינו אשר גולאק, **אוצר השטרות הנהוגים בישראל**, ירושלים תרפ"ו; יוסף ריבלין, **שטרי קהילת אליסאנה מן המאה האחת-עשרה**, רמת-גן תשנ"ה.

בית אחד בספינה, אלא נקרעה כל הספינה כולה".²⁰ בעם ישראל היום לא "בית אחד נקרע", אלא בתים רבים מאוד. יהי רצון שבכוחות משותפים, יחד עם סיעתא דשמייא, נמגר את תופעת סרבנות הגט, וכך תתחזק כל הספינה כולה.

²⁰ אליהו רבה [מהדורת איש שלום], פרשה יב, ד"ה: 'למה היו ישראל דומין'.

נספח – ה"הסכם לכבוד הדדי"

ב"ה

הנישואין הם ראשית הדרך להקמת משפחה ודור המשך. בבסיס התא המשפחתי על כל הכלול בו מצויה הברית שבני הזוג מקימים אותה בעת נישואיהם. זוהי ברית עמוקה שחייבת לעמוד במבחנים שונים הניצבים בפני בני הזוג במהלך חייהם. טובת כל בני המשפחה והסובבים אותם מבקשת את יציבות התא המשפחתי. עצם ההתקשרות הזוגית והקמת דור המשך מחייבת לראות את המימד הנצחי שבברית זו, ולשאוף לקיימה ולשמרה ככל האפשר.

המטרה העיקרית בהסכם שלהלן היא: לדאוג לאשה שאין שלום בית בביתה, שיהיה לה קיום הגון ופרנסה ראויה. במקביל, ההסכם דואג גם לאיש הנמצא במצב דומה.

לידיעתכם, אין ביכולת המנסחים לקחת על עצמם אחריות הלכתית או משפטית על ניסוח ההסכם ותקיפותו. כדי לקבל את הייעוץ המתאים, יש לפנות לסמכות הלכתית ו/או משפטית(עורך דין).

הסכם לכבוד הדדי

שנערך ב _____ ביום _____ לחודש _____ שנת _____,

בין _____ (שיקרא להלן: "האיש"),
שם האיש _____ מספר תעודת זהות _____
לבין _____ (שתקרא להלן: "האישה"),
שם האישה _____ מספר תעודת זהות _____

הואיל והאיש והאישה (להלן: "בני הזוג") הסכימו ביניהם להינשא בחופה וקידושין כדת משה וישראל,

הואיל ובני הזוג מתכוונים לנהוג כבוד אחד כלפי משנהו וליישב חלוקי דעות ביניהם בהגינות ובדרכי נועם,

והואיל ובני הזוג הסכימו להשתית את חיי נישואיהם על יסודות של אהבה, אחוה, שלום, שוויון, כבוד, התחשבות, הגינות ואכפתיות הדדיים,

לפיכך, סוכס בין בני הזוג כדלקמן:

מבוא

א. המבוא להסכם זה מהווה חלק בלתי נפרד ממנו.

ההודעה

ב. רצה אחד מבני הזוג לגור בנפרד מבן זוגו, יכול הוא למסור הודעה בכתב למשנהו ובה הוא מודיע כי הוא מבקש לממש את התחייבויות בן הזוג השני המופיעות בסעיף ה' או ו' שלהלן, לפי הענין, (להלן: "ההודעה").

אין במשלוח הודעה על ידי בן זוג אחד כדי למנוע משלוח הודעה גם על ידי בן הזוג השני. מסירת ההודעה תבוצע במסירה אישית או במשלוח ההודעה בדואר רשום או בתחליף המצאה בהתאם לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד – 1984.

יום מסירת ההודעה כאמור יקרא להלן: "יום ההודעה".

שולח הודעה רשאי לבטלה בכתב ולחזור ולשולחה לפי שיקול דעתו הבלעדי.

אין בביטול הודעה כדי לפגוע בתוקפה של הודעה ששלח בן הזוג השני.

שיקום הנישואין

1. מקבל ההודעה רשאי לבקש לשקם את הנישואין בעזרת גורם מקצועי מוסכם (להלן: "המסייע לשיקום הנישואין"). בהעדר הסכמה בין בני הזוג בבחירת המסייע לשיקום הנישואין, ימונה המסייע לשיקום הנישואין ע"י האגודה הישראלית לטיפול במשפחה ובנישואין ולחינוך בחיי משפחה.
2. בני הזוג מתחייבים להופיע בפני המסייע לשיקום הנישואין עד שלוש פעמים. שכרו של המסייע לשיקום הנישואין עבור הפגישות הנ"ל ישולם שווה בשווה ע"י שני בני הזוג.
3. לא יאוחר מ-180 יום מיום ההודעה, ימסור המסייע לשיקום הנישואין מכתב לכל אחד מבני הזוג בו יציין אם בני הזוג הגיעו להסכמה לשקם את הנישואין, אם לאו. כאשר בני הזוג לא הגיעו להסכמה לשקם את הנישואין, אך לדעת המסייע לשיקום הנישואין יש בכוחו של טיפול זוגי לעזור לבני הזוג לשקם את נישואיהם, יציין זאת במכתבו.

התקופה

- ד. שלח אחד מבני הזוג הודעה, חלפו 180 (מאה ושמונים) יום מיום ההודעה (להלן: "התקופה"), ובני הזוג לא הגיעו להסכמה לשקם את הנישואין והמסייע לשיקום הנישואין לא ציין כי לדעתו יש בכוחו של טיפול זוגי לעזור לבני הזוג לשקם את נישואיהם, זכאי השולח לנקוט כל פעולה למימוש התחייבויות בן הזוג השני המופיעות בסעיף ה' או ו' שלהלן, לפי הענין (להלן: "ההתחייבויות").
- כאשר המסייע לשיקום הנישואין ציין כי לדעתו יש בכוחו של טיפול זוגי לעזור לבני הזוג לשקם את נישואיהם – תוארך התקופה ב-90 ימים נוספים (להלן: "התקופה הנוספת") ויחול על התקופה הנוספת האמור בסעיף ג' (2) שלעיל.
- שולח הודעה רשאי, בכתב, להאריך את התקופה, ולקצר את ההארכה. אין בהארכת התקופה על ידי בן זוג אחד כדי להאריך את התקופה הרלוונטית להודעה של בן הזוג השני. מוסכם במפורש על בני הזוג כי:

1. משך מהלך שיקום הנישואין, האמור בסעיף ג', נכלל בתוך התקופה האמורה, ולא יאריכה אף אם לא התקיימו שלוש הפגישות בפני המסייע לשיקום הנישואין.
2. על אף האמור בסעיף ג' (2) שלעיל, שולח ההודעה רשאי לנקוט כל פעולה למימוש ההתחייבויות בתום התקופה והתקופה הנוספת (אם חלה) בכל מקרה, למעט במקרה בו מונה מסייע לשיקום הנישואין, ושולח ההודעה עצמו לא הופיע בפניו לפי הזמנת המסייע לשיקום הנישואין, כאמור לעיל.

התחייבויות בני הזוג

ה. התחייבויות האישה:

1. האישה מתחייבת מעכשיו לשלם לאישה דמי מזונות חודשיים בסכום הגבוה מבין הסכומים המפורטים להלן:
 - א. סך בש"ח השווה ל-1,500 \$ (אלף וחמש מאות דולר ארה"ב) לפי שער היציג כפי שיהיה ידוע בזמן ביצוע התשלום בפועל.
 - ב. סכום המהווה 50% (חמישים אחוז) מהכנסתו החודשית הממוצעת (נטו) בשנה שקדמה ליום ההודעה.
- על אף התחייבות זו של האישה לדמי המזונות, האישה מסכימה להסתפק במזונות על פי הנהוג והמקובל על פי דין מיום הנישואין ועד לתום התקופה והתקופה הנוספת (אם חלה).
2. התחייבות זו של האישה אינה תלויה בהכנסותיה של האישה ממשכורת, שכר, רכוש או מכל מקור אחר, ואינה ניתנת לקיזוז כנגד חיובים כלשהם של האישה כלפיו.
3. על אף התחייבות זו לשלם דמי מזונות חודשיים כאמור לעיל בסעיף קטן 1 האישה מוחלת מעכשיו על כל זכות המוקנית לו על פי דין בהכנסות שיהיו לאישה בתקופה בה האישה זכאית למימוש ההתחייבויות, לרבות מעשה ידיה, מותר מעשה ידיה, מציאתה או פירות נכסיה.
4. התחייבויות אלו שרירות וקיימות במלואן על אף כל מעשה או מחדל של האישה.
5. על אף האמור בסעיף קטן 4, התחייבויות אלו בטלות אם האישה תסרב לסיום הנישואין כהגדרת "סיום הנישואין" בסעיף ז' או שלא תופיע בבית הדין, היא או שלוחה, במועד שנקבע כנדרש ללא סיבה מוצדקת לאי ההופעה.

ו. התחייבויות האישה:

1. האישה מתחייבת מעכשיו לשלם לאיש החל מתום התקופה והתקופה הנוספת (אם חלה) דמי מזונות חודשיים בסכום הגבוה מבין הסכומים המפורטים להלן:
 - א. סך בש"ח, השווה ל-1,500 \$ (אלף וחמש מאות דולר ארה"ב) לפי שער היציג כפי שיהיה ידוע בזמן ביצוע התשלום בפועל.
 - ב. סכום המהווה 50% (חמישים אחוז) מהכנסתה החודשית הממוצעת (נטו) בשנה שקדמה ליום ההודעה.
2. התחייבות זו של האישה אינה תלויה בהכנסותיו של האישה ממשכורת, שכר, רכוש או מכל מקור אחר, ואינה ניתנת לקיזוז כנגד חיובים כלשהם של האישה כלפיה.

3. על אף התחייבותה לשלם דמי מזונות חודשיים כאמור לעיל בסעיף קטן 1 האישה מוחלת מעכשיו על כל זכות המוקנית לה על פי דין כלפי האיש או בהכנסות שיהיה לאיש בתקופה בה האיש זכאי למימוש ההתחייבויות.

4. התחייבויות אלו שרירות וקיימות במלואן על אף כל מעשה או מחדל של האיש.

5. על אף האמור בסעיף קטן 4, התחייבויות אלו בטלות אם האישה תסכים לסיום הנישואין, כהגדרת "סיום הנישואין" בסעיף ז' ותופיע בבית הדין, היא או שלוחה, במועד שנקבע כנדרש, אלא אם נבצר ממנה להופיע בבית הדין מסיבה מוצדקת לאי ההופעה.

סיום הנישואין

ז. לעניין ההתחייבויות האמורות בסעיף ה' ובסעיף ו' דלעיל, "סיום הנישואין" משמעו: סיום הנישואין שבין בני הזוג כדת משה וישראל, ללא קשר וללא התניה בכל צורה או דרך שהיא בנושאים אחרים הנלווים או הקשורים לסיום הנישואין. בכלל זה: ענייני משמורת הילדים, מזונותיהם וחינוכם, עניני ממון, סמכויות שיפוט או נושאים נלווים אחרים כלשהם (להלן: "עניינים אחרים"). למען הסר כל ספק מובהר, כי אישה שמסכימה לסיום הנישואין כדת משה וישראל, אפילו אינה מסכימה לתנאים או לדרישות בעניינים האחרים, לא תיחשב כמי שמסרבת לסיום הנישואין.

שמירת זכויות

ח. למעט האמור לעיל במפורש אין בהסכם זה כדי לפגוע בזכויות האיש ו/או האישה ו/או הילדים ו/או בכל סעד אחר העומד לרשות מי מבני הזוג ו/או בחלוקת הרכוש של בני הזוג, כמתחייב על פי דין ו/או על פי הסכם שנחתם ביניהם ו/או על פי מנהג המדינה. אין בנקיטת הליכים משפטיים כדי לגרוע מן האמור בהסכם זה. כדי למנוע פגיעה בשלום הבית מסכימים בני הזוג, כי פעולה המקנה סמכות לגוף שיפוטי תיעשה בהסכמה בלבד. כל עוד לא ניתנה הסכמה, תישאר הסמכות לגוף בעל הסמכות המקורית.

תוקף ההסכם

ט. אם יש מחלוקת בין הפוסקים לגבי תקפות ההסכם או סעיף מסעיפיו לפי דין תורה, בני הזוג מקבלים על עצמם את השיטה הנותנת יתר תוקף לסעיפי ההסכם. כל אחד מבני הזוג מתחייב לשלם למשנהו כל סכום, ומקנה לו כל זכות בהתאם לשיטה הנותנת יתר תוקף לסעיפי ההסכם, כך שלא יוכל לטעון טענת "קים לי".

י. בני הזוג מסכימים, כי במקרה שחלק כלשהו מהסכם זה יפסל, יושמט, יקבע שאינו תקף, לא יוכל להתבצע או לא יוכל להיות מוצא אל הפועל, הרי דבר זה לא יפגע בתוקף שאר חלקי ההסכם והם יעמדו בתוקפם המלא.

יא. הימנעות או שיהוי או עיכוב של מי מבני הזוג מלתבוע או/ו לפעול למימוש זכות המוקנית לו על פי הסכם זה אין בה משום ויתור או מחילה על כל זכות כאמור, אלא אם נעשו הויתור או המחילה בכתב.

יב. כל ההתחייבויות בהסכם זה חלות מעכשיו בשעבוד הגוף, ונעשו בבית דין חשוב, לא כאסמכתא ולא כטופסי שטרות, אלא ככל שטרי ממון הנוהגים בישראל, כהוגן וכתיקון רבותינו ז"ל. כל התנאים האמורים לעיל תקפים כתוקף תנאי בני גד ובני ראובן. בני הזוג התנו זה עם זה שלא ישמיטו את החיובים הנובעים מהסכם זה בשביעית. תוקף הסכם זה כתוקף כל השטרות, כתקנת חז"ל, בביטול ובפסול כל המודעות ומודעי מודעות והעדים עליהם. על כל הנ"ל קיבלו בני הזוג התחייבות בקניין המועיל, על כל דבר לפי עניינו, ובשבועה. חתימת בני הזוג על הסכם זה היא הודאה בכל האמור.

יג. ברצון בני הזוג לתת תוקף להסכם זה הן לפי דין תורה, הן לפי חוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל"ג – 1973 (להלן: "החוק") והן לפי כל דין.

יד. סעיף שאינו מוסכם נמחק על ידי העברת קו עליו וחתימת שני בני הזוג בראשי תיבות על יד המחיקה. כל שינוי של הסכם זה ייעשה בכתב בלבד ובאישור גוף שיפוטי מוסמך.

טו. הכותרות בהסכם זה נעשו מטעמי נוחות בלבד ואין לייחס להן משמעות בפרשנות ההסכם.

טז. כל הסכם או שטר שייעשה בין בני הזוג לאחר חתימת הסכם זה, ולא יכלול הפנייה מפורשת להסכם זה, יפורש על פי הכתוב בהסכם זה ויהיה כפוף לו.

יז. בני הזוג מודיעים ומצהירים כי קראו את ההסכם, והוא הוסבר להם, והם הבינו את כל הכתוב בו, והם חותמים עליו מרצונם החופשי ללא כל אילוץ, וכי ניתנה להם האפשרות להתייעץ עם כל מי שמצאו לנכון, לרבות ייעוץ משפטי והלכתי.

ועל זה באנו על החתום:

האישה

האיש

נספח להסכם לכבוד הדדי – התניות ממוניות

שנערך ב _____ ביום _____ לחודש _____ שנת _____,

בין _____ (שיקרא להלן: "האישי"),
שם האיש _____ מספר תעודת זהות _____

לבין _____ (שתקרא להלן: "האישה"),
שם האישה _____ מספר תעודת זהות _____

הואיל והאיש והאישה (להלן: "בני הזוג") הסכימו ביניהם להינשא בחופה וקידושין כדת משה וישראל,

והואיל ובני הזוג חתמו ביום _____ לחודש _____ שנת _____ על הסכם לכבוד הדדי, וברצונם להוסיף לו את התניות הממוניות כפי שיפורטו להלן,

לפיכך, הוסכם בין בני הזוג כדלקמן:

יחסי ממון

- א. 1. כל אחד מבני הזוג מתחייב לשלם למשנהו כל ממון ומקנה לו כל זכות כמתחייב מהוראות חוק יחסי ממון בין בני זוג, התשל"ג - 1973 ופרשנותם המוסמכת כפי שיהיו במועד חלוקת הרכוש, לרבות הסדר איזון המשאבים.
2. האישה זכאית לבחור בין מימוש האמור לעיל בסעיף זה לבין קבלת סך של 50,000 ש"ח (חמישים אלף שקלים חדשים) צמודים למדד המחירים לצרכן מיום 16 בינואר 2003 ועד למועד התשלום בפועל.
3. בלי לפגוע באמור לעיל, במקרה שבית דין או כל אדם אחר שעניין בני הזוג יידון בפניו, לאחר סיום הנישואין כדמו"י ולאחר שניתנה לצדדים הזדמנות הוגנת להשמיע טענותיהם, יקבע שאחד מבני הזוג הינו האשם העיקרי בסכסוך שבין בני הזוג – יהיה הוא רשאי לקבוע על פי שיקול דעתו פיצוי לבן הזוג השני בסכום שלא יעלה על 50,000 ₪ (חמישים אלף שקלים חדשים) צמודים למדד כאמור בסעיף א(2) שלעיל או על 25% מסך הרכוש המשותף של בני הזוג – לפי הגבוה מביניהם. בן הזוג שייקבע כאשם העיקרי מתחייב מעכשיו לשלם לבן הזוג השני את הסכום שייקבע. לא נטענו טענות בעניין זה עד תום 6 (ששה) חודשים מסיום הנישואין כדמו"י, יחשב הדבר מחילה וויתור סופיים ומוחלטים של בני הזוג על כל טענה ותביעה בעניין זה.

ב. על אף האמור בחוק הנ"ל, מוסכם במפורש על בני הזוג כדלהלן:

1. חלוקת הרכוש תתבצע בתום התקופה והתקופה הנוספת (אם חלה) כהגדרתן בסעיף ד' בהסכם לכבוד הדדי דלעיל.

2. הסכם זה אינו בא לפגוע בזכות האישה לעיקר כתובה כדן, אולם סכום זה כולל בסכומים שהיא זכאית להם, על פי האמור לעיל בסעיף א' בנספח זה.
3. האישה מוחלת בזאת על התוספת לכתובתה. אם בכל זאת תקבל האישה בעתיד סכום כלשהו כתוספת כתובה, היא מתחייבת לשלם לבעל מיד את הסכום שקיבלה כתוספת הכתובה.

מזונות הילדים

- ג. בני הזוג מתחייבים לשאת יחדיו במזונות הילדים שייוולדו להם, לרבות שווי הטיפול בהם בשיעור יחסי ליכולתם הכלכלית כמפורט להלן:
- מוסכם על בני הזוג כי בקביעת מזונות הילדים יתחשב הגוף השיפוטי הדין בעניין במכלול המשאבים שבידי כל אחד מבני הזוג, לרבות: חלקו של כל אחד מהם בחלוקת הרכוש, יכולת ההשתכרות של כל אחד מבני הזוג, זהות ההורה המשמורן, היקף הסדרי הראייה והביקור, דרישות המשמורת ועוד. הכל במטרה להגיע לקביעה צודקת של חלוקת נטל מזונות הילדים. בני הזוג מתחייבים לשלם כל סכום על פי האמור לעיל.

תוקף ההסכם

- ד. אם יש מחלוקת בין הפוסקים לגבי תקפות ההסכם או סעיף מסעיפיו לפי דין תורה, בני הזוג מקבלים על עצמם את השיטה הנותנת יתר תוקף לסעיפי ההסכם. כל אחד מבני הזוג מתחייב לשלם למשנהו כל סכום, ומקנה לו כל זכות בהתאם לשיטה הנותנת יתר תוקף לסעיפי ההסכם, כך שלא יוכל לטעון טענת "קים לי".

- ה. בני הזוג מסכימים, כי במקרה שחלק כלשהו מהסכם זה יפסל, יושמט, יקבע שאינו תקף, לא יוכל להתבצע או לא יוכל להיות מוצא אל הפועל, הרי דבר זה לא יפגע בתוקף שאר חלקי ההסכם והם יעמדו בתוקפם המלא.

- ו. הימנעות או שיהוי או עיכוב של מי מבני הזוג מלתבוע או/ו לפעול למימוש זכות המוקנית לו על פי הסכם זה אין בה משום ויתור או מחילה על כל זכות כאמור, אלא אם נעשו הויתור או המחילה בכתב.

- ז. ברצון בני הזוג לתת תוקף להסכם זה הן לפי דין תורה, הן לפי חוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל"ג-1973 (להלן: "החוק") והן לפי כל דין. ידוע לבני הזוג כי הוראות החוק יחולו עליהם במקרה שלא נקבע אחרת בהסכם ממון שנחתם ביניהם ואושר או אומת בהתאם לחוק וברצונם שהוראות החוק יחולו עליהם בכפוף להוראות הסכם זה.

- ח. כל ההתחייבויות בהסכם זה חלות מעכשיו בשעבוד הגוף, ונעשו בבית דין חשוב, לא כאסמכתא ולא כטופסי שטרות, אלא ככל שטרי ממון הנוהגים בישראל, כהוגן וכתיקון רבותינו ז"ל. כל התנאים האמורים לעיל תקפים כתוקף תנאי בני ג' ובני ראובן. בני הזוג התנו זה עם זה שלא ישמיטו את החיובים הנובעים מהסכם זה בשביעית. תוקף הסכם זה כתוקף כל השטרות, כתקנת חז"ל, בביטול ובפסול כל המודעות ומודעי מודעות והעדים עליהם. על כל

הנ"ל קיבלו בני הזוג התחייבות בקניין המועיל, על כל דבר לפי עניינו, ובשבועה. חתימת בני הזוג על הסכם זה היא הודאה בכל האמור.

ט. סעיף שאינו מוסכם ימחק על ידי העברת קו עליו וחתימת שני בני הזוג בראשי תיבות על יד המחיקה. כל שינוי של הסכם זה ייעשה בכתב בלבד ובאישור גוף שיפוטי מוסמך.

י. הכותרות בהסכם זה נעשו מטעמי נוחות בלבד ואין לייחס להן משמעות בפרשנות ההסכם.

יא. כל הסכם או שטר שייעשה בין בני הזוג לאחר חתימת הסכם זה, ולא יכלול הפנייה מפורשת להסכם זה, יפורש על פי הכתוב בהסכם זה ויהיה כפוף לו.

יב. בני הזוג מודיעים ומצהירים כי קראו את ההסכם, וכי הוא הוסבר להם, והם הבינו את כל הכתוב בו, והם חותמים עליו מרצונם החופשי ללא כל אילוץ, וכי ניתנה להם האפשרות להתייעץ עם כל מי שמצאו לנכון, לרבות ייעוץ משפטי והלכתי.

ועל זה באנו על החתום:

_____ האישה
_____ האיש

אישור / אימות ההסכם

לאחר שנוכחתי שבני הזוג החתומים על ההסכם המצורף, הכולל נספח התניות ממוניות / שאינו כולל נספח התניות ממוניות, המסומן כולו "א" - עשו את ההסכם בהסכמה חופשית ובהבינם את משמעותו ואת תוצאותיו הריני מאשר/מאמת את ההסכם כהסכם ממון.

_____ היום:

_____ חותמת
_____ חתימה

• הגורם המאשר/מאמת –

רושם הנישואין או בית הדין הרבני האזורי או בית המשפט לענייני משפחה או נוטריון